

Međunarodna trgovina zlatom

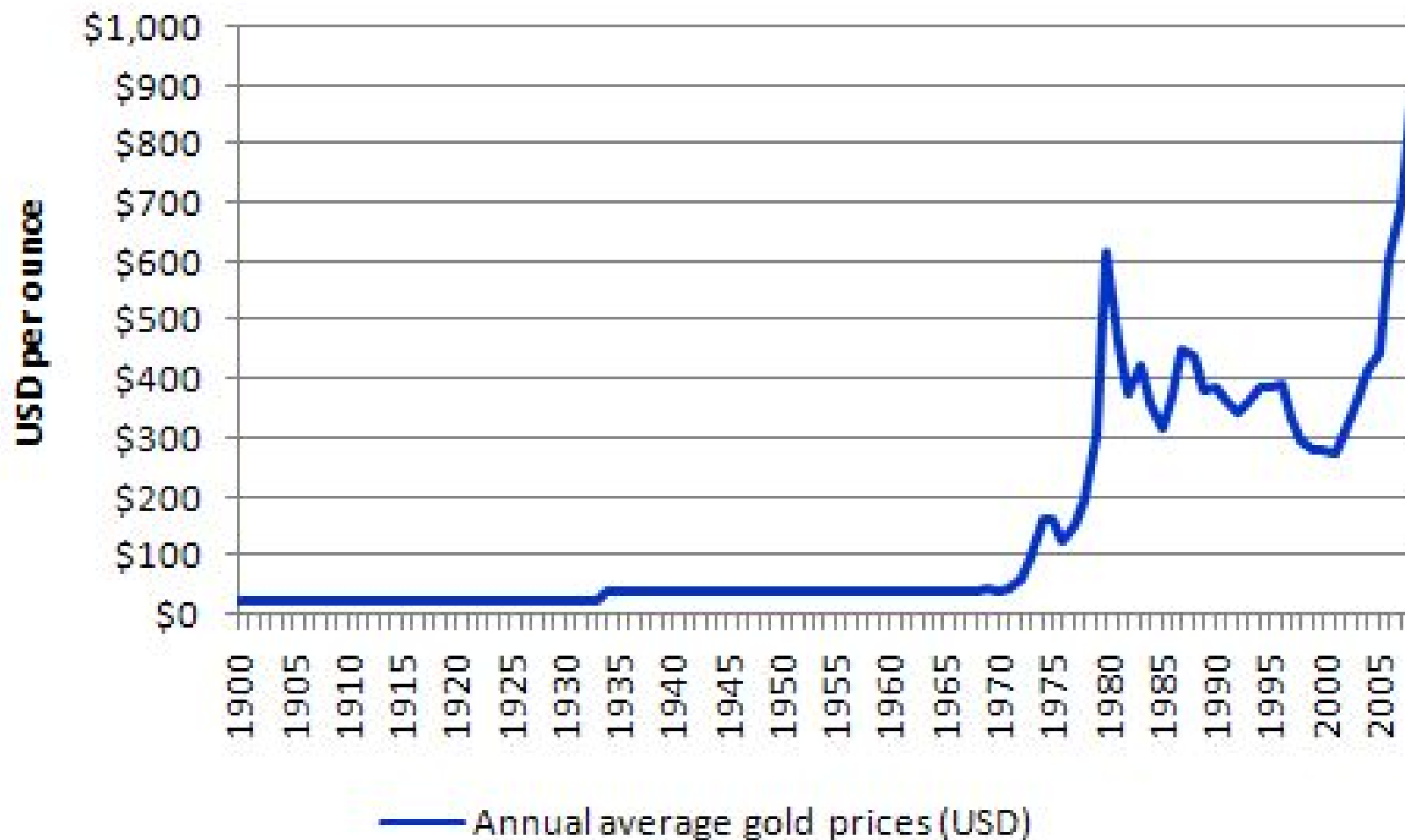

- 2010. god. U svetu je postojalo oko 165.000 metričkih tona zlata, i većina je proizvedena pre 1950. (64%)

GLAVNI PROIZVOĐAČI			GLAVNI POTROŠAČI		
Privreda	2005.	2009.	Privreda	2005.	2009.
Kina	209	313	Indija	695	578
Australija	263	227	Kina	257	457
SAD	256	216	SAD	220	264
Južna Afrika	297	204	Nemačka	...	133
Rusija	157	200	Turska	303	107
Peru	208	180	Švajcarska	...	97
Indonezija	139	98	Saudijska Arabija	125	88
Kanada	121	95	UAE	28	74
Gana	67	90	Rusija	59	60
Uzbekistan	86	80	Egipat	16	58
SVET	2.331	2.572	SVET	3.282	2.503

- Angažovanje TNK u proizvodnji ovog metala (Peru, Indonezija)
- Grasberg, najveći rudnik zlata (Indonezija), zajedničko ulaganje Rio Tinto i Freeport Bakar i Zlato (Freeport Copper & Gold)
- U 2010. god. 60% proizvedenog zlata se koristilo u proizvodnji nakita, koristi se u industriji (elektro industriji), medicini (zubno zlato), farmaceutskoj industriji (lekovi i kozmetika), hemijskoj industriji (u hemijskim reakcijama) i građevinarstvu (za dekoraciju)

- Investicije u 2010. god. u zlato, na berzama, obuhvatile su oko 1.333 tone zlata, vredne oko 52 milijarde USD

- Zakonom donetim u SAD o zlatnom standardu **1900.** godine utvrđena je cena zlata od **20,67 USD za finu uncu**
- Od **1934.** godine utvrđena je nova cena od **35 USD za finu uncu zlata**

- **Londonska berza zlata** – posećan dnevni promet je oko 15,4 miliona unci zlata (480.000 kg)
- **Robna berza u Njujorku**
- **Tokijska robna beza**
- **Nove robne berze u Istambulu (1995.), Hong Kongu, Šangaju (1992.), Dubaiu (2005.- učestvuje 20% u ukupnoj svetskoj trgovini zlatom)**
- **Londonsko tržište zlata i organizacije u Indiji – elektronska trgovina zlatom**

Međunarodna trgovina naoružanjem i vojnom opremom

- Naoružanje uključuje lako (pešadijsko) naoružanje i teško naoružanje
- U vojnu opremu ubrajamo sva potrošna sredstva koja služe naoružanju, kao što je municija, maziva i sl., ali i drugu opremu neophodnu za vojne operacije (šatori, oruđa i sl.)
- „vojna revolucija“ u Evropi od 1560. do 1660. podrazumevala je velike promene u organizaciji vojske, primenjenoj strategiji, ali i tehnologiji proizvodnje oružja

- Centri proizvodnje oružja sele se na sever, u Englesku, Holandiju, zemlje koje su prve ušle u industrijsku revoluciju

Privrede glavni proizvođači naoružanja i vojne opreme 1400-1700.	
Rang u proizvodnji oružja	Zemlja
Prvorazredni	Italija, Engleska, Holandija, Švedska, Nemačka
Drugorazredni	Francuska, Rusija, Španija
Trećerazredni	Portugal, Otomansko carstvo, Škotska, Mađarska, Indija, Japan, Poljska i balkanske države

- U XIX veku glavni proizvođači oružja su Velika Britanija, Francuska i Nemačka
- Nakon Prvog svetskog rata kao značajan proizvođač i izvoznik naoružanja javljaju se SAD
- Nakon Drugog svetskog rata kao vodeće sile u proizvodnji i izvozu naoružanja smenjivali su se SAD i SSSR

- Danas u trgovini naoružanjem i vojnom opremom učestvuje preko 50 država kao izvoznici, i preko 120 kao uvoznici, sa godišnjim prometom od preko 50 milijardi USD

GLAVNI IZVOZNICI			GLAVNI UVOZNICI		
Privreda	2005-2009.	1990-2006.	Privreda	2005.	2009.
SAD	34.536	172.673	Kina	10.892	27.532
Rusija	27.216	64.258	Indija	8.398	24.403
Nemačka	12.359	29.261	UAE	6.514	12.279
Francuska	9.234	26.984	Južna Koreja	7.087	17.522
V. Britanija	4.762	21.985	Grčka	4.615	18.757
Holandija	4.288	8.308	Izrael	3.912	11.371
Italija	2.986	7.286	Singapur	3.816	5.814
Španija	2.958	2.877	SAD	3.453	8.946
Kina	2.731	10.879	Alžir	3.394	4.990
Švedska	2.130	5.339	Pakistan	3.292	9.158
SVET	115.934	397.350	SVET	115.934	397.350

- Zemlja koja najviše troši na naoružanje i vojnu opremu su SAD 610 milijardi USD u 2008. god (4,2% BDP-a)
- Saudijska Arabija 8% BDP
- Oman preko 10% BDP
- Belgija izvozi preko 60% svoje proizvodnje oružja

- Početkom XX veka Velika Britanija donosi odluku kojom se omogućava proizvodnja i trgovina oružjem i privatnim preduzećima
- Regulisanje međunarodne trgovine naoružanjem i vojnom opremom se sve više reguliše i na međunarodnom nivou, saradnjom između država

- Inicijativa UN za donošenje jedinstvenog međunarodnog sporazuma koji bi regulisao međunarodnu trgovinu naoružanjem i vojnom opremom (**Arms Trade Treaty**)
- **Koordinacioni komitet za međunarodnu kontrolu izvoza** koji je kontrolisao izvoz dualnih proizvoda u zemlje Istočnog bloka
- Sa prestankom „hladnog“ rata on prerasta u **Vansenarski sporazum**

- Najveći proizvođači i trgovci naoružanjem i vojnom opremom u svetu su američka preduzeća Boing, Lockheed Martin, Northrop Grumman, General Dynamics, Raytheon
- Prva na lista je britanska kompanija BAE systems, 2008. proizvodnja je premašila 32 milijarde USD, što je činilo 95% njene ukupne proizvodnje

Rang	Naziv kompanije	Zemlja	Vojne prodaje 2008. (mil USD)	Udeo vojnih prodaja u ukupnim prodajama (%)	Vojne prodaje u 2007. (mil. USD)
1.	BAE sistemi	GRB	32.420	95	29.860
2.	Lokid Martin	USA	29.880	70	29.400
3.	Boing	USA	29.200	48	30.480
4.	Nortrop Gruman	USA	26.090	77	24.600
5.	Dženeral dinamiks	USA	22.790	78	21.520
6.	Rejton	USA	21.030	91	19.540
7.	EADS	EUR	17.900	28	13.100
8.	Finmekanika	ITA	13.240	53	9.850
9.	L3 komunikejšn	USA	12.160	82	11.240
10.	Tales	FRA	10.760	58	9.350

Međunarodna trgovina uslugama

- Usluge za razliku od robe, su proizvodi koji nemaju materijalnu supstancu i čije postojanje je usko vezano za rad izvršioca (proizvođača) te usluge
- Usluge se definišu kao neopipljivi proizvodi koji se istovremeno proizvode, razmenjuju i troše (Priručnik platnog bilansa MMF-a)
- Usluge se posmatraju kao proces, a roba se posmatra kao objekat

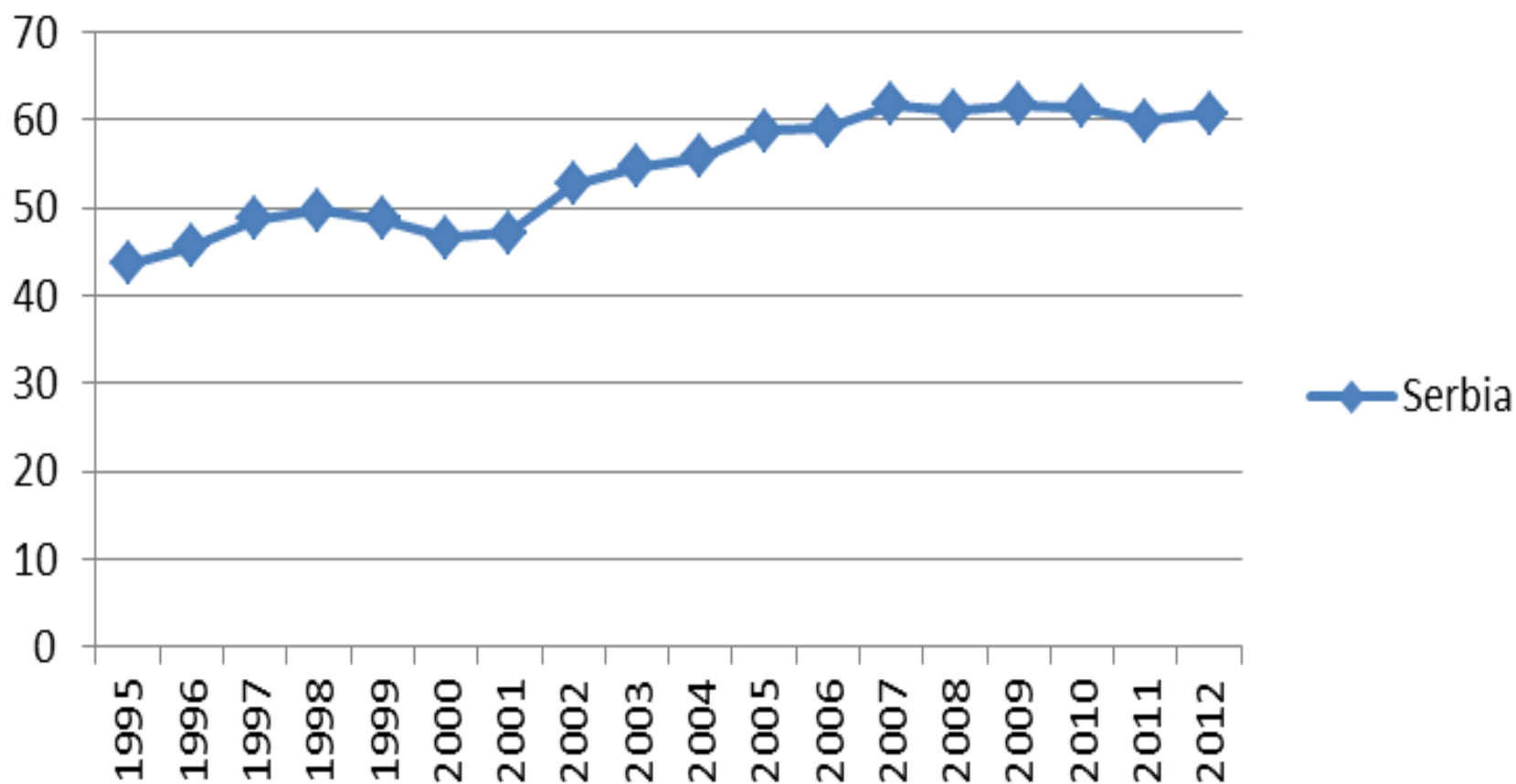
- Kriterijumi za prepoznavanje i definisanje usluga (profesor Najdžel Grimvejd):
 1. Neopipljivost,
 2. Nevidljivost,
 3. Nepostojanost,
 4. Nemogućnost skladištenja.
- U usluge se ubrajaju sve aktivnosti klasifikovane u odeljcima od broja 50 do broja 99 Međunarodne standardne sektorske klasifikacije (ISIC)

- Usluge su danas najznačajnija privredna aktivnost ljudskog društva
- Usluge imaju dominantno učešće (preko 50%) u kreiranju društvenog proizvoda u većini država sveta
- U razvijenim zemljama usluge učestvuju sa preko 70% u kreiranju društvenog proizvoda (postindustrijska era)

Struktura društvenog proizvoda

	Poljoprivreda	Industrija	Usluge
SVET	3	28	69
ZEMLJE VISOKOG DOHOTKA	1	26	73
Evropska unija	2	27	72
SAD	1	22	77
Japan	2	29	69
ZEMLJE SREDNJEG DOHOTKA	9	37	53
Mauricijus	4	29	67
Argentina	10	32	58
Sirija	20	35	45
ZEMLJE NISKOOG DOHOTKA	25	28	47
Etiopija	44	13	42
DR Kongo	40	28	32
Papua Nova Gvineja	34	48	18

Republika Srbija učešće sektora usluga u kreiranju BDP

- **U razvijenim privredama** udeo usluga u ukupnoj zaposlenosti je preko **70%**, u **zemljama u razvoju i najmanje razvijenim zemljama** to učešće iznosi **oko 43%**
- **Klasifikacija usluga u zavisnosti od faktora** koji se najintenzivnije koristi:
 1. Radno-intenzivne usluge (trgovina)
 2. Kapitalno-intenzivne usluge (neke usluge šivenja)
 3. Informaciono-intenzivne usluge (kompjuterske usluge)
 4. Znanjem-intenzivne usluge (obrazovne usluge)

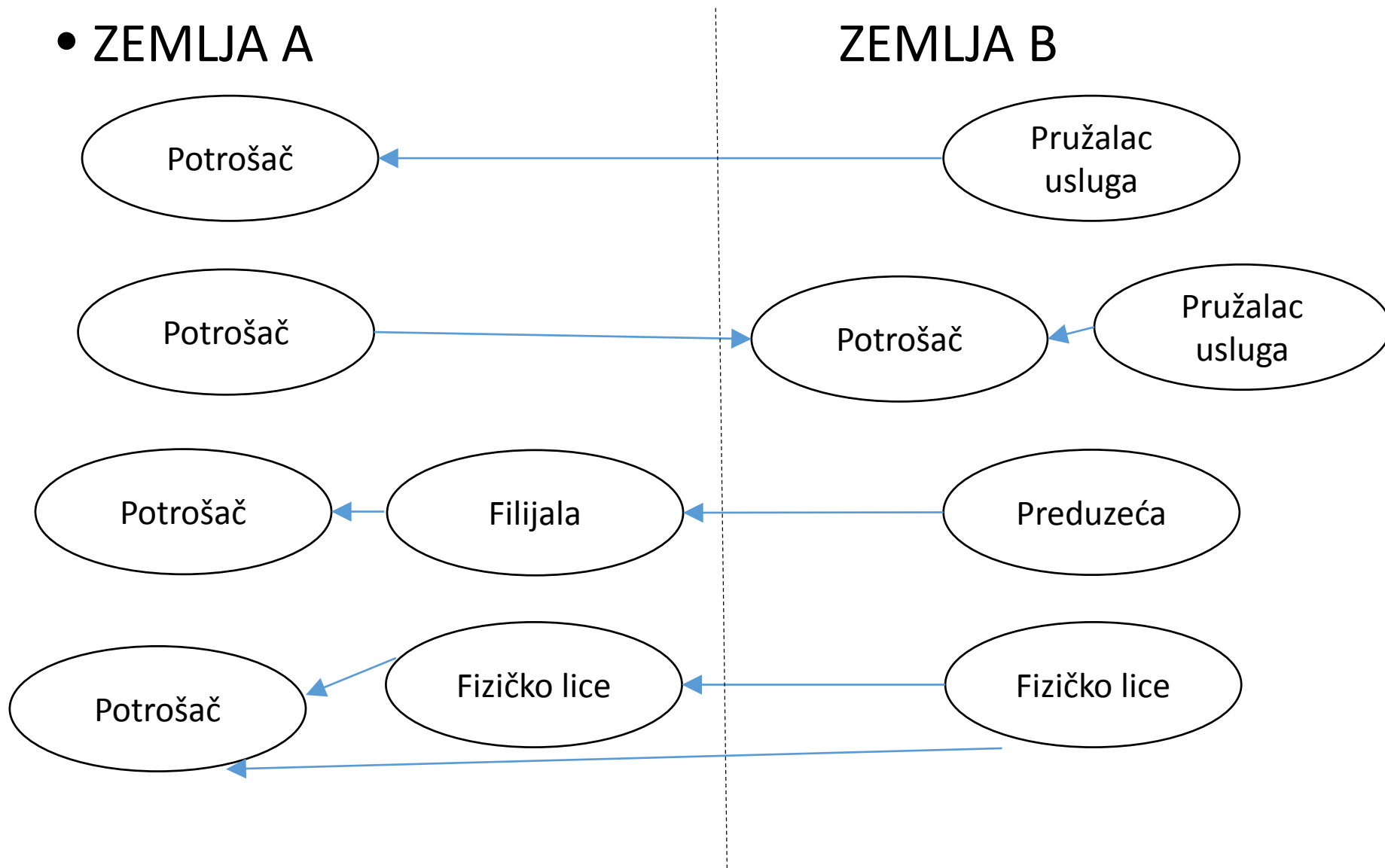
- Većina međunarodnih organizacija imaju svoje klasifikacije usluga, koje se znatnije razlikuju
- Uglavnom se usluge po sličnosti procesa nastanka i namene klasifikuju u nekoliko sektora, kao što su: **transportne usluge, turističke usluge, komunikacione usluge, građevinske usluge, usluge osiguranja, finansijske usluge, kompjuterske i informacione usluge, lične, kulturne i rekreativne usluge i državne usluge**

- U statističkom obuhvatanju usluga postoje brojni problemi u obračunavanju usluga
- Sve usluge koje podrazumevaju neki inostrani element u njihovom izvršenju (izvršavaju se od stranog lica, izvršavaju se na teritoriji druge nacionalne privrede, izvršavaju se za račun stranog lica i slično) nazivaju se **međunarodne usluge**
- Svetski izvoz usluga dostigao je nivo od oko 2.500 milijardi USD u 2009. god.

- Svetska trgovinska organizacija klasifikuje međunarodne usluge u četiri modaliteta odnosno grupe usluga:
 1. **Prekogranična isporuka**, gde se usluga od rezidenta jedne zemlje isporučuje (pruža) na teritoriji druge zemlje
 2. **Potrošnja u inostranstvu**, gde se usluga od rezidenta jedne zemlje pruža strancu (nerezidentu) na teritoriji te zemlje
 3. **Trgovinsko prisustvo**, podrazumeva pružanje usluga u jednoj nacionalnoj privredi od strane filijala stranih kompanija u toj privredi
 4. **Prisustvo fizičkih lica**, podrazumeva da fizička lica putuju u drugu nacionalnu privredu, gde kao nerezidenti, pružaju usluge, a obuhvata i privremeno zapošljavanje fizičkih lica u inostranstvu

• ZEMLJA A

ZEMLJA B

Modalitet	Statistički obuhvat
1. Prekogranična isporuka	Transportne usluge (većina), komunikacione usluge, usluge osiguranja, finansijske usluge, ostale poslovne usluge i lične, kulturne i rekreativne usluge
2. Potrošnja u inostranstvu	Turističke usluge i delimično transportne usluge (opskrba stranih plovila u domaćim lukama)
3. Trgovinsko prisustvo	Usluge koje pružaju strane filijale (po FATS obračunu) i delimično građevinske usluge
4. Prisustvo fizičkih lica	Delimično kompjuterske i informativne usluge, ostale poslovne usluge, lične, kulturne i rekreativne usluge i građevinske usluge, kao i usluge vezane za kretanje radne snage

GLAVNI IZVOZNICI			GLAVNI UVOZNICI		
Privreda	Mlrd USD	Udeo (%)	Privreda	Mlrd USD	Udeo (%)
EU	652	26,3	EU	543	23,0
SAD	474	19,2	SAD	331	14,0
Kina	129	5,2	Kina	158	6,7
Japan	126	5,1	Japan	147	6,2
Singapur	88	3,5	Singapur	81	3,5
Indija	87	3,5	Indija	80	3,4
Hong Kong	86	3,5	Kanada	78	3,3
Švajcarska	69	2,8	Koreja, Rep.	75	3,2
Kanada	58	2,3	Rusija	59	2,5
Koreja, Rep.	57	2,3	Saudi. Arabija	46	1,9
SVET	2.475,0	100	SVET	1.730,0	100

- Regulisanje međunarodne trgovine uslugama je počelo 1995. godine osnivanjem STO
- **Opšti sporazum o trgovini uslugama** (General Agreement on Trade and Services – GATS)
- Svaka zemlja ima svoju listu podsektora usluga u kojima će se izvršiti liberalizacija trgovine

Međunarodna trgovina proizvodima ljudskog duha (Intelektualna svojina)

- Proizvodi ljudskog duha nastaju umnim radom čoveka i predstavljaju njegovu neotuđivu svojinu
- U proizvode ljudskog duha ubrajamo pronalaskе, književna dela, muzička dela, kompjuterske programe, umetnička dela, trgovačke znakove i sl.

- **Nikola Tesla** je prvi skrenuo pažnju svetskoj javnosti na značaj intelektualne svojine u jednom članku objavljenom u američkom časopisu „**Sun**“, **18. maja 1904. godine**, gde je napisao: „**Jedan od najvećih problema sa kojim se svet suočava je pronalaženje puta i načina da se zaštiti intelektualna svojina. Što se više razvijamo, tu nam se ova potreba snažnije nameće. Trebalo bi postaviti konačan cilj da dođemo do propisa koji bi bili bar toliko precizni, koliko je to slučaj kod vlasništva nad opipljivim stvarima**“

- Intelektualna svojina deli se u dve velike grupe proizvoda:

- 1. Književna i umetnička dela;**

- 2. Industrijska svojina**

- Književna i umetnička dela uključuju knjigom muzičke kompozicije, slike, skulpture, kompjuterske programe i filmove

- Ova prava se štite **Copyright**-om i ta zaštita se stiče samim isticanjem da je neko autor dela
- Kod autorskih prava razlikuju se dve komponente **autorsku i imovinsku**
- **Bernska konvencija za zaštitu književnih i umetničkih dela iz 1886. god.**
- **Univerzalna konvencija o autorskom pravu (UNESCO, 1952. god.)**
- **Ugovor o autorskom pravu (WIPO, 1996)**

- **Intelektualna svojina** podrazumeva pronalaskе, znakove razlikovanja i zaštićeni dizajn koji ima industrijsku primenu
- Prema Svetskoj organizaciji za intelektualnu svojinu, industrijska svojina obuhvata:
 - **Pronalaskе;**
 - **Znakove razlikovanja**, koji uključuju
 - ✓ Trgovinske znake; i
 - ✓ Geografske oznake porekla
 - **Industrijski dizajn;**
 - **Zaštitu nelojalne konkurencije**

Instrumenti zaštite	Opis	Oblast primene	Pravni akti
patenti	Pronalasci sa industrijskom upotrebom	Industrija i poljoprivreda	Pariska konvencija Ugovoro saradnji u oblasti patenata Budipeštanski sporazum Strazbrški sporazum TRIPS
Trgovinski znaci	Identifikacioni simboli i znaci	Svi sektori privrede	Madridski sporazum Nicanski sporazum Bečki sporazum
Geografske oznake	Identifikaciona mesta	Vino i piće	Lisabonski sporazum TRIPS
Industrijski dizajn	Dizajn proizvoda	Automobilska industrija, keramičarska industrija	Haški sporazum Lokarnski sporazum
Trgovinske barijere	Tajni poslovni podaci	Svi sektori privrede	TRIPS
Tipografija integrisanih kola	Organizacioni dizajn kola	Kompjuterska industrija	Vašingtonski sporazum TRIPS

- Pronalasci, koji predstavljaju nova rešenja nekih tehničkih problema u industriji se štite **patentima**
- **Patenti** predstavljaju ekskluzivna prava dodeljena od strane autorizovanih nacionalnih organa pronalazačima kako bi zaštićeno koristili svoj pronalazak u određenom vremenskom periodu

Prijavljeni patenti po odabranim privredama

Privreda	R	NR	Ukupno
EPO	77.364	146.150	223.514
Japan	330.110	60.892	391.002
SAD	231.588	224.733	456.321
Nemačka	49.240	13.170	62.410
Irska	931	76	1.007
Rusija	27.712	14.137	41.849
Mađarska	683	89	772
Indija	5.314	23.626	28.940
Brazil	3.810	20.264	24.074
Srbija	386	237	623

Структура домаћих подносиоца патентних пријава

- Pariska konvencija za zaštitu intelektualne svojine iz 1883. god.
- Ugovor o saradnji u oblasti patenata iz 1970. god.
- Budimpeštanski sporazum o međunarodnom priznavanju depozita mikroorganizama radi postupka patentiranja iz 1977. god.
- Strazbvrški sporazum o međunarodnoj klasifikaciji patenata iz 1971.
- Evropski patentni biro
- Evoazijska patentna organizacija

- **Trgovinski znaci** ili žigovi služe za zaštitu ekskluzivnog prava na korišćenje određenog znaka ili imena kojim se identifikuje neki proizvod, usluga ili preduzeće
- Madridski sporazum o međunarodnom registrovanju znakova iz 1891. god.
- U 2008. god samo u EU registrovano je preko 300.000. trgovinskih znakova

- **Geografske oznake** služe za obeležavanje proizvoda radi sertifikacije porekla i geografskog područja na kome se proizvode
- Lisabonski sporazum o zaštiti znakova porekla i njihovom međunarodnom registrovanju iz 1958. god.

- **Industrijski dizaj** predstavlja pravno zaštićena nova rešenja spoljnih oblika proizvoda
- Haški sporazum o međunarodnom prijavljivanju industrijskih uzoraka i modela iz 1960. god.
- Sporazum iz Lokarna kojim se ustanovljava međunarodna klasifikacija industrijskog dizajna iz 1968. god.

- **Trgovinske tajne** predstavljaju poverljive poslovne informacije koje imaju komercijalnu vrednost i čije otkrivanje javnosti preduzetnicima može naneti značajne štete u poslovanu
- WTO Sporazum o trgovinskim aspektima intelektualne svojine (TRIPS) 1995.

- **Topografija integriranih kola** podrazumeva plan razmeštaja delova u određenom čipu i ovaj dizajn čipa se obično štiti 10 godina
- Vašingtonski sporazum o intelektualnoj svojini u odnosu na integrirana kola iz 1989. god.

- **Kreativni sektor privrede** – u ovim sektorima nastaju proizvodi zasnovani na kreativnošću i intelektualnim kapitalu kao osnovnim inputima
- U ove proizvode uključujemo tradicionalne zanate, izdavaštvo knjiga, muzičku, scensku i filmsku umetnost, proizvode media (televizije, radija, novih medija) i dizajn

- Promet proizvoda intelektualne svojine procenjuje se na osnovu plaćanja koja se za korišćenje tih proizvoda naplaćuju iz inostranstva
- Ta plaćanja se obavljaju u obliku **tantijema i naknada za korišćenje licenci**
- MMF plaćanja i naplate vezane za intelektualnu svojinu registruje u **tehnološkom platnom bilansu**

- Ukupna trgovina neopredmećenom tehnologijom u 2007. god. Iznosila je oko 68 milijardi USD
- U Svetu danas ima oko 18 nacionalnih privreda koje su neto izvoznici proizvoda intelektualne svojine i njihov ukupan neto izvoz iznosi oko 30 milijardi USD

	Izvoz	Uvoz	Ukupno	Bilans
SAD	89,8	25,2	115,0	64,2
Japan	21,7	16,8	38,5	4,9
Nemačka	13,8	14,1	27,9	-0,3
V. Britanija	11,8	9,1	20,9	2,7
Francuska	9,3	5,3	14,6	4,0
Holandija	5,5	4,1	9,6	1,4
Švedska	4,7	1,8	6,5	2,9
Kanada	3,2	7,7	10,9	-4,5
Koreja, Rep.	3,2	7,0	10,2	-3,8
Belgija	2,4	2,1	4,5	0,3
Finska	1,7	1,3	3,0	0,4
Irska	1,7	34,9	36,6	-33,2
Singapur	1,3	11,7	13	-10,4
Italija	1,1	1,9	3,0	-0,8
Španija	1,0	3,4	4,4	-2,4
...				
Srbija	0,06	0,14	0,2	-0,08

- Veliki problem u trgovini proizvoda intelektualne svojine je nedozvoljeno korišćenje tuđe intelektualne svojine, bez licenci (savremena „piraterija“)
- Piraterija u oblasti računarskih programa, merena udelom nelegalnih softvera u upotrebi, u svetu prosečno 35%
- Izgubljeni prihodi za proizvodnju kompjuterskih softvera su oko 35 milijardi USD

- Trgovinski aspekt proizvoda intelektualne svojine spadaju u nadležnost Svetske trgovinske organizacije
- **Sporazum o trgovinskim aspektima prava intelektualne svojine**
(Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights – TRIPS)
- Minimalna zaštita autorskih prava je 50 godina od smrti autora, patenata 20 godina od prijave, a za industrijski dizajn i topografiju integriranih kola 10 godina